

Πειραιϊκό Ορόσημο

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ
«ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ»

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ - ΜΑΡΤΙΟΣ 2008
ΤΕΥΧΟΣ 22

“ΠΕΙΡΑΪΚΟ ΟΡΟΣΗΜΟ”

ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΝΤΥΠΟΥ: 5702

Τριμηνιαία Έκδοση του Συλλόγου
 “ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ
 ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ & ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΠΕΙΡΑΙΑ”
 Αλκιβιάδου 229, 185 36 Πειραιάς
 Τηλ.: 210-42.88.018 - Τηλ. & Φαξ 210-42.88.017

ΕΚΔΟΤΗΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΟΛΥΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΣ, ΠΡΟΕΔΡΟΣ
 Δερβενακίων 24, 185 45 Πειραιάς, Τηλ. 210-4060000

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

ANNA ΠΑΤΕΣΤΗ

ΚΩΣΤΗΣ ΜΑΝΩΛΑΚΗΣ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΧΑΤΖΗΜΑΝΩΛΑΚΗΣ

(Ακτή Μουτσοπούλου 44, 185 36 Πειραιάς Τηλ.: 210-4533435)

ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΟΥΡΟΥΣΙΑΣ

Κολοκοτρώνη 144, 185 36 ΠΕΙΡΑΙΑΣ

ΤΗΛ.: 210-41 82 591, 210-4537521, Φαξ: 210-45 32 911

Διανέμεται ΔΩΡΕΑΝ

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή (ολική, μερική, περιληπτική, κατά παράφραση ή διασκευή απόδοσης) του περιεχομένου του περιοδικού με οποιονδήποτε τρόπο (μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, ηχογραφήσεως ή άλλο), χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.
 Τα ενυπόγραφα άρθρα δεν εκφράζουν υποχρεωτικά τις απόψεις του Διοικητικού Συμβουλίου του Συλλόγου.

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ:	ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΟΛΥΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΣ
Α΄ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ:	ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΑΪΝΧΑΟΥΕΡ
Β΄ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ:	ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΑΡΤΕΜΑΚΗΣ
Γ΄ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ:	ANNA ΠΑΤΕΣΤΗ
ΓΕΝ. ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ:	ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ-ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΜΠΟΥΤΑΣ
ΟΙΚΟΝ. ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ:	ΑΡΧΟΝΤΟΥΛΑ ΑΝΔΡΕΑΔΗ
ΥΠΕΥΘ. ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ & ΔΗΜΟΣ. ΣΧΕΣΕΩΝ:	ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΚΥΠΑΡΙΣΣΗ
ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ:	ΜΙΧΑΛΗΣ ΒΛΑΜΟΣ
	ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΔΑΡΑΚΑΝΗΣ
	ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΜΠΟΥΛΙΕΡΗ
	ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΑΤΖΗΜΑΝΩΛΑΚΗΣ

Ετήσιες συνδρομές Μελών και πάσης φύσεως έκτακτες οικονομικές εισφορές Μελών και Φίλων του Συλλόγου μπορούν να κατατεθούν και στο Λογαριασμό 071/296045-13 της Εθνικής Τράπεζας

ΕΞΩΦΥΛΛΟ:

Κατάλοιπα των αρχαίων τειχών του Πειραιά
 (Υδατογραφία του E. Dodwell, 1805).

Όπως εύστοχα παρατηρεί ο Γ. Σταϊνχάουερ στο ενδιαφέρον μελέτημά του για τα “Μακρά Τείχη” που δημοσιεύεται στο τεύχος αυτό, πολλοί, προφανώς από σύγχυση, “μπερδεύουν” τα τείχη του πειραιϊκού περιβάλλον με τα “Μακρά Τείχη”.

Ο ΠΕΙΡΑΙΑΣ ΦΘΙΝΕΙ...

Επιστημόνες του Γιάννη Χατζημανωλάκη
 σε συνέντευξή του σε τοπική εφημερίδα

Ο ΠΕΙΡΑΙΑΣ φθίνει σε όλους τους τομείς. Αυτό είναι, δυστυχώς, το συμπέρασμα της σημερινής κατάστασης της πόλης, όπως συνάγεται από την ενδιαφέρουσα συνέντευξη του προέδρου της “Φιλολογικής Στέγης Πειραιώς” και μέλους του Δ.Σ. του Συλλόγου μας κ. Γιάννη Χατζημανωλάκη, που δημοσιεύθηκε στην πειραιϊκή εφημερίδα “Δημότης” (της 17/4/2008) με τον τίτλο “Ο σημερινός Πειραιάς με πληγώνει”. Σε μία “εκ βαθέων εξομολόγησή” του, ο κ. Χατζημανωλάκης αναφέρεται σε όλα τα θέματα της τοπικής πολιτιστικής ζωής αλλά και σε πολλά γενικότερα θέματα της πόλης, υπογραμμίζοντας τη φθίνουσα πορεία της. Και καταλήγει ως εξής:

• “Είπα πολλά, περισσότερα ίσως από όσα έπρεπε. Αλλά ένιωσα την ανάγκη για μια εξομολόγηση “εκ βαθέων” για θέματα, για τα οποία πονάω και με την ενεργό συμμετοχή μου στην πολιτιστική ζωή του τόπου επί 55 χρόνια - χρόνια συνεχούς προσφοράς - αγωνίζομαι με πίστη και με συνέπεια. Δεν ξέρω τι πρόσφερα. Άλλοι κι όχι εγώ θα αποτιμήσουν αυτή την προσφορά. Προσωπικά πάντως, όσο μου το επιτρέπουν οι δυνάμεις μου, δεν θα πάψω να μοχλώ για το πολιτικό ανέκδοτο αυτής της πόλης, που της αξίζουν οπωσδήποτε και στον χώρο του πολιτισμού καλύτερες μέρες. Και - το κυριότερο - δεν θα πάψω, όπως συνήθισα, να λέω τα “πράγματα” με το πραγματικό τους όνομα, χωρίς ωραιοποιήσεις και υπεκφυγές, διαφορώντας για το οποιοδήποτε κόστος και τις τυχόν αντιδράσεις. Γιατί για μένα η αγάπη προς την πόλη μου αποτελεί ένα συνειδητό βίωμα από τα παιδικά μου χρόνια και ο Πειραιάς - δε θα διστάσω να το επαναλάβω, έστω κι αν φαντάζει πλέον κοινότοπο - είναι ένας μεγάλος έρωτας. Κι αυτός ο Πειραιάς φθίνει, τα τελευταία χρόνια, σε πολλούς τομείς και δυστυχώς και στον πνευματικό τομέα. Αν δεν υπάρξει μια καθολική πειραιϊκή πνευματική αφύπνιση κι αν η σημερινή Δημοτική Αρχή δεν βρει επιτέλους τον σωστό βηματισμό της, δύο περίπου χρόνια μετά την ανάληψη των καθηκόντων της, πολύ φοβάμαι ότι σύντομα θα θρηνησουμε επί ερειπίων. Και η ωραία πνευματική παράδοση του τόπου, που θεμελίωσαν κορυφαίες μορφές της τέχνης και του λόγου και συνέχισαν, στα χρόνια που ακολούθησαν, άλλοι άξιοι δημιουργοί, θα παραμείνει απλώς “ιστορικό ανάγνωσμα”. Έτσι, θα μου επιτραπεί να κλείσω τη συνέντευξη αυτή, με τους δύο τελευταίους στίχους από ένα ποίημά μου, δημοσιευμένο στο τελευταίο τεύχος του περιοδικού “Φιλολογική Στέγη”:

“ΟΠΟΥ ΚΑΙ ΝΑ ΠΕΡΠΑΤΗΣΩ ΣΗΜΕΡΑ
 Ο ΠΕΙΡΑΙΑΣ ΜΕ ΠΛΗΓΩΝΕΙ”

Η ΑΠΟΨΗ ΜΑΣ

μετά τα εγκαίνια, τι;

ΓΙΑΝΝΗ ΠΟΛΥΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΥ

Προέδρου του Συλλόγου

"Φίλοι Αρχαιολογικού Μουσείου Πειραιά"

Ο

α εγκαίνια της υπαίθριας έκθεσης του Αρχαιολογικού Μουσείου Πειραιά και η επαναλειτουργία του Μουσείου (ύστερα από μακρόχρονο κλείσιμο) με την παρουσία του υπουργού Πολιτισμού κ. Μιχάλη Λιάπη, ήταν ένα σημαντικό γεγονός για την πόλη μας. Οι εξαγγελίες και οι δεσμεύσεις του υπουργού ήταν ιδιαίτερα θετικές, αφού συμπεριλαμβάνουν τους βασικούς στόχους του Συλλόγου μας.

Θα θέλαμε όμως να υπογραμμίσουμε ότι οι δεσμεύσεις δεν πρέπει να μένουν στο επίπεδο των εξαγγελιών. Για κάθε ξεχωριστό στόχο, απαιτείται συγκεκριμένη δράση. Δεν μπορούμε να επαναπαυόμαστε. Εξάλλου ο Σύλλογός μας έχει αποδείξει μέχρι τώρα ότι μπορεί να καταφέρει αρκετά. Χρειάζεται όμως επιμονή και μέθοδο. Η διαδρομή μέχρι την ολοκλήρωση των στόχων μας είναι ακόμη μεγάλη.

Γνωρίζουμε τα γραφειοκρατικά εμπόδια στις απαλλοτριώσεις και τις χρονοβόρες διαδικασίες. Εκείνο που ζητάμε από τον υπουργό Πολιτισμού είναι να επιταχύνει τις διαδικασίες και να εξασφαλίσει χρηματοδότηση.

Το όνειρό μας είναι να διαμορφωθεί το Αρχαιολογικό

Πάρκο στη Γούβα και να αναδειχθούν σύντομα οι Αρχαίες Αστικές Πύλες του Πειραιά.

Να αποκαλυφθεί και να αναδειχθεί το Κονώνειο τείχος στην Πειραιϊκή και με επίκεντρο το Αρχαιολογικό Μουσείο να ενοποιηθούν όλοι οι αρχαιολογικοί χώροι με ένα δίκτυο πεζοδρόμων.

*Τα Μουσεία και οι
αρχαιότητες δεν είναι μόνο
φορείς μνήμης και γνώσης
αλλά ενεργά στοιχεία του
παρόντος και του μέλλοντος
των πόλεων*

Η αναστήλωση του Αρχαίου Θεάτρου στον αύλειο χώρο και η οργάνωση εκδηλώσεων μπορεί να δώσει ζωή στο Αρχαιολογικό Μουσείο.

Η ολοκλήρωση του Μουσείου της αρχαίας πόλης με την αξιοποίηση σύγχρονων μέσων και η λειτουργία του, θα βοηθήσουν τους επισκέπτες να διαμορφώσουν ολοκληρωμένη εικόνα για τον Πειραιά της αρχαιότητας.

Ο φωτισμός ακόμη της Ηετιώνειας Πύλης θα προσδώσει στους δύο Πύργους μεγαλύτερη επιβλητικότητα.

Αυτό είναι το ένα σκέλος που αφορά τα έργα για την ανάδειξη των Αρχαιοτήτων. Το άλλο όμως εξίσου σημαντικό είναι η ένταξή τους στην καθημερινότητα της πόλης.

Για το σκοπό αυτό απαιτείται μια στροφή στις αντιλήψεις μας και βεβαίως συγκεκριμένη πολιτική πρακτική. Τα Μουσεία και οι αρχαιότητες δεν είναι μόνο φορείς μνήμης και γνώσης, αλλά ενεργά στοιχεία του παρόντος και του μέλλοντος των πόλεων. Αυτή η ιδέα αρχίζει και κερδίζει έδαφος, όπως

εξάλλου φαίνεται από μία έρευνα κοινής γνώμης του Αρχαιολογικού Μουσείου Θεσσαλονίκης.

Τα Μουσεία πρέπει να γίνουν πιο ελκυστικά, να παράγουν πολιτιστικά και πνευματικά γεγονότα, να αξιοποιούν τις νέες τεχνολογίες, να παρέχουν και άλλες υπηρεσίες που συνδυάζουν και άλλες ανάγκες των επισκεπτών. Έτσι θα αυξηθεί η επισκεψιμότητά τους και το κύρος τους στους Έλληνες πολίτες αλλά και στους ξένους.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΟΛΥΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΑ ΜΑΚΡΑ ΤΕΙΧΗ

Η ιστορία της δημιουργίας και της εξαφάνισης
ενός μεγάλου μνημείου

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΣΤΑΪΝΧΑΟΥΕΡ
Αρχαιολόγου - Εφόρου Αρχαιοτήτων

Δολλές φορές θα αναρωτηθήκατε για τον λόγο που πολλοί σήμερα μπερδεύουν τα Μακρά Τείχη με την οχύρωση του Πειραιά. Είναι αυτό, ωστόσο, κάτι που συχνά συμβαίνει, όταν - όπως εδώ - απέναντι σε ένα υπαρκτό αλλά ανώνυμο μνημείο,

όπως είναι εν προκειμένω τα τείχη της Πειραικής, έχουμε ένα μεγάλο όνομα χωρίς αντίκρισμα. Θα μπορούσαμε μάλιστα να πούμε, ότι αυτό είναι αυτονόητο όταν - όπως εδώ - τα συνδέει τόσο στενά ένα κοινό σημείο, όπως εν προκειμένω η συνάρτησή τους με τις τύχες της ναυτικής και ε-

μπορικής δύναμης της ένδοξης πόλης.

Η σχεδίαση αυτού του οχυρού διαδρόμου των περίπου 6 χιλιομέτρων που ένωνε σε ευθεία γραμμή την Αθήνα με τον Πειραιά¹ αν δεν υπήρξε ήδη στα σχέδια του Θεμιστοκλή, ήταν η φυσική συνέπεια της πολιτικής που αυτός εγκαινίασε με την ίδρυση του Πειραιά και την οργάνωση του στόλου, αποφάσεις κοσμοϊστορικές που άλλαξαν για πάντα τη μοίρα της Αθήνας, ανοίγοντάς την στη θάλασσα και στον ευρύτερο κόσμο της Μεσογείου. Η υλοποίησή του ήταν μακρόχρονη. Εξαιρετικά φιλόδοξο στην πρώτη του μορφή, που αρχίζει το 465 και ολοκληρώνεται το 456 π.Χ., το σχέδιο της οχύρωσης είχε ως σκοπό την κάλυψη ολόκληρου του νότιου τμήματος του αθηναϊκού λεκανοπεδίου, ενός τεράστιου, αλλά πρακτικά ανοιχτού χώρου: ένα σκέλος του ακολουθούσε τη γραμμή της οδού Πειραιώς (η γεφύρωση του έλους που απομόνωνε τον αρχαϊκό Πειραιά αποδίδεται

1. Πάνω: Τα Μακρά Τείχη των Αθηνών,
κάτω: Μακρά Τείχη σε άλλες ελληνικές πόλεις

1. Για τα Μακρά Τείχη βλ. τελευταία D.H. Conwell, *The Athenian Long Walls, Chronology, Topography and Remains*, Diss. Uni. of Pennsylvania, Ann Arbor, 1992.

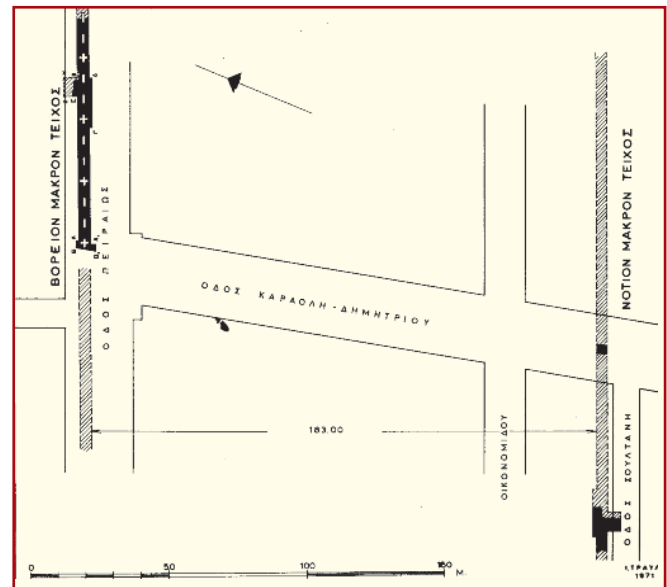
2α. Το βόρειο τείχος στην οδό Πειραιώς (αεροφωτογραφία)

στον Κίμωνα)², το δεύτερο κατέβαινε στο Φλοίσβο του Νέου Φαλήρου (του τείχους, που εγκαταλείφθηκε μετά το 404 δεν σώζεται σήμερα κανένα ίχνος). Είναι ο Περικλής που θα δώσει στα Μακρά Τείχη την οριστική τους μορφή, περιορίζοντας την έκταση τους σε ένα διάδρομο πλάτους 183μ (ενός σταδίου) ανάμεσα στις δύο πόλεις, με την οικοδόμηση (μετά το 452 έως 443/2 π.Χ.) του δια μέσου (εννοείται των σκελών των τειχών) ή νοτίου τείχους. Η Αθήνα μετατράπηκε, έτσι, σε μια νησίδα μέσα στην Αττική, αποκομμένη από το αγροτικό σώμα της, προστατευμένη όμως από τη θάλασσα που ελέγχει ο στόλος της, από τη σπαρτιατική -στεριανή- δύναμη. Στο σύστημα αυτό, που συνδυάζει μια επιθετική ναυτική με μια αμυντική

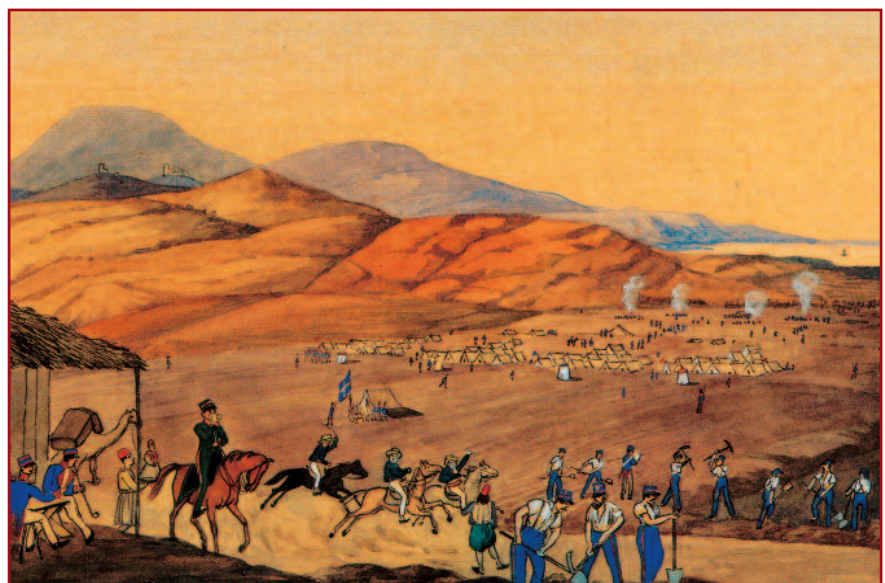
χερσαία στρατηγική, ο Περικλής και οι διάδοχοί του θα προσπαθήσουν να εντάξουν όλες τις εκάστοτε σύμμαχες πόλεις, συνδέοντάς τις μέσω της κατασκευής Μακρών Τειχών (στα Μέγαρα το 460 π.Χ., στο Αργος το 417 π.Χ., στην Πάτρα το 412 π.Χ. και πιθανόν το 394 π.Χ. στην Κόρινθο) με τη θαλάσσια αυτοκρατορία της Αθή-

νας (εικ.1).

Κομβικό στοιχείο στην πορεία της πρώτης, Αρχιδάμειας, φάσης του Πελοποννησιακού πολέμου, τα Μακρά Τείχη θα αποτελέσουν το σκηνικό μερικών από τις πιο τραγικές στιγμές: του λοιμού που εξοντώνει τους στριμωγμένους σε παράγκες μέσα στα στενά

2β. Σχέση βορείου και νοτίου τείχους στην ίδια περιοχή

3. Καταυλισμός των στρατιωτών που κατασκευάζουν την οδό Πειραιώς το 1836. (Από το βιβλίο *Εικόνες από την Ελλάδα 1833- 1838. Υδατογραφίες από το έργο του L.Kollnberger, Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία της Ελλάδος, Αθήνα 2000*)

2. Πιθανώς έχουμε εδώ μια πρώτη μορφή θεμελιώσεως βασισμένης στις αρχές της υδροστατικής ισορροπίας. Βλ. Πλούταρχος, βίος Κίμωνος 13.5-7: "χάλικι πολλή και λίθοις βάσει των ελών πιεσθέντων". Η υπόθεση βασίζεται στο γεγονός ότι στις ανασκαφές του τμήματος του τείχους που διασχίζει το έλος π.χ. στα Καμίνια, δεν διαπιστώθηκε σε κανένα σημείο η αναφερόμενη από τον Πλούταρχο υποθεμελίωση.

ορία του πρόσφυγες αγρότες (Θουκ. Β 48-53), του θρήνου, που περνώντας από στόμα σε στόμα, σύρθηκε κατά μήκος τους από τον Πειραιά και έφερε στην πόλη τη φοβερή είδηση της καταστροφής του τελευταίου στόλου στους Αιγός ποταμούς, εκείνη τη νύχτα του 404 (Ξεν. Ελλην. Β ΙΙ 1). Το τείχος θα κατεδαφισθεί στη συνέχεια μέσα στον γενικό ενθουσιασμό των εχθρών της δημοκρατίας, θα ξανακτιστεί μετά από 10 χρόνια και θα επισκευαστεί πολλές ακόμα φορές τον 4ο αι. αιώνα μέχρι να εγκαταλειφθεί στα ελληνιστικά χρόνια.

Ανασκαφές που έγιναν με αφορμή αποχετευτικά και άλλα δημόσια έργα στην οδό Πειραιώς και σε οικοδομές δίπλα στις γραμμές του ΗΣΑΠ αποκάλυψαν την άριστη, παρά τις περιπέτειές του, διατήρηση αυτού του μοναδικής σύλληψης οχυρωματικού έργου. Ιδιαίτερα εντυπωσιακή ήταν η ανακάλυψη μεγάλων -σωζομένων σε μήκος άνω των 80 μ.- τμημάτων τόσο του βόρειου όσο και του νότιου τείχους, αντίστοιχα μπροστά (στην οδό Πειραιώς) και πίσω (στην οδό Κανελλοπούλου), από το εργοστάσιο ΕΛΑΪΣ (εικ. 2α-β) και άλλων, μικρότερων, μέσα από τα οποία μπορούμε να παρακολουθήσουμε την πορεία του νοτίου τείχους κατά μήκος των γραμμών του ΗΣΑΠ στο Μοσχάτο, δίπλα στη γέφυρα του Κηφισού και σε όλη τη σειρά

των οικοπέδων μεταξύ των οδών Θεσσαλονίκης και Ελευθερίας, στην οδό Θεσσαλονίκης και έως το σταθμό της Καλλιθέας κ.ο.κ. έως την Αθήνα. Στα περισσότερα από αυτά τα σημεία το τείχος σώζεται σε αρκετό ύψος (τεσσάρων ή και πέντε δόμων (από 1,20- 1,50), ενώ υπολογίζεται ότι συνολικά -με την πλίνθινη ανωδομή- θα έφθανε σε ένα ύψος περίπου 10 μέτρων. Το πάχος του ήταν 4,60-5 μ. Ορθογώνιοι πύργοι (έχουν ανασκαφεί πάνω από δέκα) υπήρχαν κάθε περίπου 50 μ., και εξυπηρετούνταν από λίθινες σκάλες πλάτους 1,25 μ. και μήκους 18 μ. Πληροφορίες για τον τρόπο κατασκευής και τη μορφή του τείχους, για τις επάλξεις, τη μορφή του περιδρόμου, τη στέγαση κλπ., δίνει μια σειρά από επιγραφές που αφορούν στη μίσθωση των εργασιών, την κατανομή του έργου και την εκτέλεση από την κοπή και τη μεταφορά των λίθων, την τοιχοδομία, την κατασκευή και τοποθέτηση των πλίνθων, το σοβάτισμα κλπ.³

Τα Μακρά Τείχη δεν πρέπει να τα φανταστούμε να τρέχουν -σαν ένα είδος σινικού τείχους- σε μια ερημία ανάμεσα στις δυο πόλεις. Δύο δρόμοι οδηγούσαν, ξεκινώντας από τις δύο πειραιϊκές πύλες, έξω και μέσα από τα τείχη, στην Αθήνα. Τους πολυσύχναστους αυτούς δρόμους, ιδιαίτερα την ονομαζόμενη *αμαξιτόν*, βόρεια των τειχών, πλαισί-

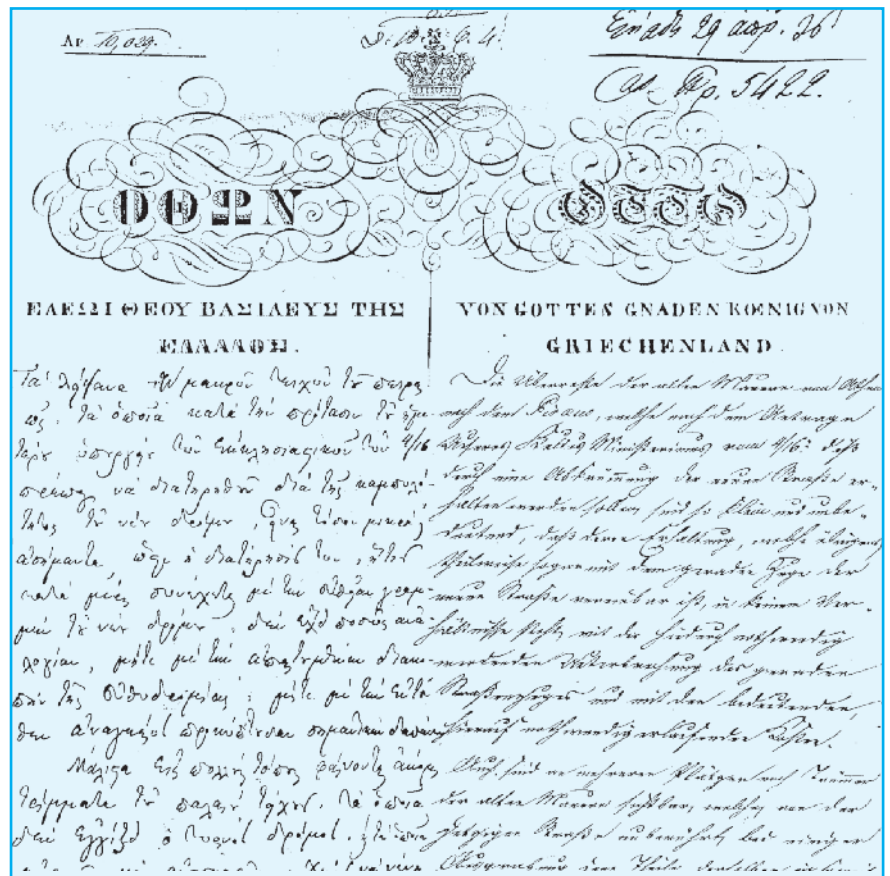
ωναν εντυπωσιακά ταφικά μνημεία, όπως το λιοντάρι του Μοσχάτου, η στήλη του Παγχάρους Λεωχάρους και το μνημείο της Καλλιθέας του Μουσείου Πειραιώς, ενώ -όπως δείχνουν οι τελευταίες έρευνες- άλλη μια σειρά μνημείων συνόδευε εξωτερικά και το νότιο τείχος. Την επικοινωνία με τους αγροτικούς δήμους που το τείχος - μαχαιριά στην καρδιά του αττικού τοπίου- έκοβε στη μέση, εξασφάλιζαν κατά διαστήματα πυλίδες, ενώ γέφυρες με πολλαπλά περάσματα (μία βρέθηκε πρόσφατα στην οδό Πειραιώς, κοντά στη γέφυρα του Κηφισού), επέτρεπαν στα διάφορα παρακλάδια του Κηφισού να χυθούν στη θάλασσα, ποτίζοντας στο μεταξύ τους κήπους των Ξυπεταίωνων (στο σημερινό Μοσχάτο και Καλλιθέα).

Παρά τον συνεχή εμπλουτισμό της εικόνας των Μακρών Τειχών και παρά τις επανειλημμένες σχετικές προσπάθειες της Εφορείας Αρχαιοτήτων δεν έγινε δυστυχώς ακόμη δυνατή η εξεύρεση ενός τρόπου ανάδειξης του μνημείου σε μία έκταση αντίστοιχη της κλίμακας, της μεγαλοπρέπειας και της κατάστασης διατηρήσεώς του. Είναι φανερό ότι η αποσπασματική διατήρησή του σε υπόγεια και αυλές των οικοδομών, που κατ' ανάγκην εφαρμόζεται, δεν μπορεί να δώσει στον επισκέπτη αυτό που αποτελεί την ουσία του τεράστιου αυτού έργου της κλασικής αρχαιότητας: τη λειτουργία του και τη σχέση του

3. Ένα ωραίο παράδειγμα αποτελεί η επιγραφή IG II² 463 (307- 306 π.Χ.) βλ. F.G. Maier, *Griechische Mauerbauinschriften*, Heidelberg 1959- 1961, No 11. M. C. Hellmann. *Choix d' inscriptions architecturales grecques, traduites et commentees*, Lyon 1999 σ. 33- 37

με τον χώρο. Για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο, π.χ. με τη δημιουργία ενός αρχαιολογικού χώρου των Μακρών Τειχών κατά μήκος της Πειραιώς και των παράλληλων δρόμων, θα χρειαζόταν να παρθούν γενναίες αποφάσεις, τόσο από πλευράς των Δήμων όσο και των Υπουργείων Πολιτισμού και ΠΕΧΩΔΕ, αποφάσεις που ποτέ δεν πάρθηκαν στο παρελθόν ούτε και περιμένει κανείς να παρθούν στο μέλλον.

Διδακτικό προηγούμενο των καταδικασμένων σε αποτυχία προσπαθειών της Υπηρεσίας για τη διάσωση του τείχους, αποτελεί η ιστορία της πρώτης απόπειρας διατήρησής του, την εποχή της κατασκευής της οδού Πειραιώς το 1835, όταν ακόμα το λεκανοπέδιο ήταν άκτιστο και όλα ήταν δυνατά (εικ. 3). Οι πληροφορίες προέρχονται από την αλληλογραφία (συνολικά πέντε έγγραφα από τον Οκτώβριο 1835 έως τον Απρίλιο 1836) ανάμεσα αφενός στη Γενική Γραμματεία των Εκκλησιαστικών και της Δημοσίας Εκπαιδεύσεως (πρόδρομο του σημερινού Υπουργείου Παιδείας, στο οποίο έως το 1960 υπαγόταν και η Αρχαιολογική Υπηρεσία) και αφετέρου στη Γεν. Γραμματεία του Πολέμου (το σημερινό Υπουργείο Αμύνης, στο οποίο υπάγονταν και τα Δημόσια Έργα). Με εξαίρεση την αλλαγή της γλώσσας (η αλληλογραφία είναι στα γαλλικά, η απόφαση του βασιλιά στα γερμανικά με ελληνική μετάφραση), όλα τα υπόλοιπα: το σκη-

4. Η απόφαση του Οθωνος για τη "μή διατήρηση" των Μακρών Τειχών

νικό της κλασσικής αντιπαράθεσης Αρχαιολογίας - Δημοσίων Έργων, οι ρόλοι και τα εκατέρωθεν επιχειρήματα -με κεντρικό θέμα το κόστος της διατήρησης- παραμένουν αναλλοίωτα έως σήμερα, παρά την πάροδο των χρόνων και την πρόοδο τόσο της τεχνολογίας όσο και της ευαισθησίας σ' αυτά τα θέματα.

Η ιστορία αρχίζει με ένα έγγραφο του υπουργού του Πολέμου (Schmaltz) που ζητάει από τον υπουργό των Εκκλησιαστικών (Ιάκωβο Ρίζο Νερουλό) την άδεια να χρησιμοποιήσει στην κατασκευή του δρόμου "κάποια κατάλοιπα ενός τοίχου που βρέθηκαν κοντά στον Πειραιά", επισημαίνοντας το επείγον του πράγμα-

τος (ο δρόμος πρέπει να τελειώσει σε 15 μέρες). Για απάντηση ο τελευταίος, μετά από συνεννόηση με τον Ross, Διευθυντή (Conservateur) των Αρχαιοτήτων και αφού πάρει την έγκριση του βασιλιά, προτείνει την παράκαμψη με ελαφρά "καμπυλότητα" του δρόμου στο σημείο αυτό, έτσι ώστε να γίνει δυνατή η διατήρηση ορατού ενός τμήματος μήκους 400 μ. του τείχους, "pour servir de monument de cette fortification si renommee et si importante dans l' histoire de l' ancienne Athenes". Κλείνοντας την επιστολή του επικαλείται την καλή θέληση του αξιωματικού "να συμβάλει στη διατήρηση ε-

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛ. 10)

Εγκαίνια επαναλειτουργίας του

ΚΑΙ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΙΑΣ ΕΚΘΕΣΗΣ

Με τη συμμετοχή πλήθους κόσμου πραγματοποιήθηκαν στις 3 Απριλίου 2008 τα εγκαίνια της υπαίθριας έκθεσης γλυπτών στον αύλειο χώρο του Αρχαιολογικού Μουσείου Πειραιά και δόθηκε το "έναυσμα" για την επαναλειτουργία του Μουσείου ύστερα από μακρόχρονη διακοπή για εσωτερικές εργασίες.

Τα εγκαίνια πραγματοποίησε ο υπουργός Πολιτισμού **κ. Μιχάλης Λιάπης**. Τον υπουργό καλωσόρισε η Έφορος Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων κ. Έφη Λυγκούρη, η οποία εξήρε τη σημασία του Πειραιά στην Αθηναϊκή Δημοκρατία, περιέγραψε τα πλούσια και μεγάλης ιστορικής και καλλιτεχνικής αξίας εκθέματα του Μουσείου και ευχαρίστησε όλους όσους εργάστηκαν για την

ανακαίνισή του. Ιδιαίτερα ευχαρίστησε τον Σύλλογο "Φίλοι Αρχαιολογικού Μουσείου Πειραιά" και ιδιαίτερα τον πρόεδρό του **κ. Γιάννη Πολυχρονόπουλο** για τη χορηγία του για την αναστήλωση και εγκατάσταση στον χώρο του Μουσείου του Ταφικού Μνημείου της Καλλιθέας, καθώς και για την κατεδάφιση του κτηρίου της "Αντιφθισικής Εταιρείας", προκειμένου να ενοποιηθεί ο αρχαιολογικός χώρος των Αστικών Πυλών.

Η ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ κ. ΜΙΧ. ΛΙΑΠΗ

Μιλώντας στα εγκαίνια ο υπουργός Πολιτισμού κ. **Μιχάλης Λιάπης**, ανάμεσα στα άλλα, τόνισε τα εξής:

"Είμαι βέβαιος ότι η επαναλει-

τουργία του Αρχαιολογικού Μουσείου του Πειραιά θα αποτελέσει το έναυσμα για παραιτέρω ανάδειξη του αλλά παράλληλα και για την ανάδειξη και προβολή αυτής της ιστορικής πόλης και των αρχαιοτήτων της.

"Η αποχωμάτωση και ανάδειξη του μοναδικού μνημείου του Κο-

Ο υπουργός Πολιτισμού κ. Μιχ. Λιάπης ενώ ομιλεί κατά την τελετή των εγκαίνιων

νώνειοι Τείχους στην Πειραιϊκή θα συνεχιστεί με εντατικότερους ρυθμούς, ύστερα μάλιστα και από την απομάκρυνση των καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος.

"Πρόσφατα συντελέστηκε η απαλλοτρίωση από το ΥΠΠΟ μεγάλου ακινήτου στην οδό Διστόμου, προκειμένου να αποδοθεί ο χώρος του στην ενοποίηση και ανάδειξη του αρχαιολογικού χώρου των Αστικών Πυλών. Το έργο της ενοποίησης άρχισε το 2000 και προβλέπεται να καταστεί η αφετηρία της ενοποίησης των αρχαιολογικών χώρων ολόκληρου του Πειραιά. Στο σημείο αυτό θα λειτουργήσει ένα νέου τύπου Μουσείο του Αρχαίου Πειραιά που έχει ολοκληρωθεί και προβλέπεται να ενημερώνει τον επισκέπτη για την ιστορία, τα μνημεία και τη ζωή της αρχαίας πόλης.

Η υπαίθρια Έκθεση Γλυπτών στον αύλειο χώρο του Μουσείου

Αρχαιολογικού Μουσείου Πειραιά

ΓΛΥΠΤΩΝ ΣΤΟΝ ΑΥΛΕΙΟ ΧΩΡΟ

"Θα προχωρήσει η μελέτη που έχει ενταχθεί στο έργο "Πολιτισμός" του Γ' ΚΠΣ για την ηλεκτροδότηση και περαιτέρω ανάδειξη της Ηετιώνειας Πύλης στη Δραπετσώνα. Όμως, και για το ίδιο το Μουσείο θα αρχίσει η εκπόνηση μελέτης από τις Υπηρεσίες του ΥΠΠΟ για την αξιοποίηση των απαλλοτριωθέντων ομόρων ακινήτων επί της οδού Αλκιβιάδου, για να αποκτήσει το Αρχαιολογικό Μουσείο του Πειραιά νέους χώρους αποθήκευσης των αρχαίων και σύγχρονες εγκαταστάσεις για τη συντήρησή τους".

**ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ
του ΔΗΜΑΡΧΟΥ
κ. Π. ΦΑΣΟΥΛΑ**

Στη σύντομη ομιλία του, ο δήμαρχος Πειραιά κ. **Παναγιώτης Φασούλας** επισήμανε:

"Δεν σας κρύβω ότι η διακοπή της λειτουργίας του Μουσείου από το 2004 μέχρι σήμερα με απογοήτευσε. Πιστεύω ότι με τη σημερινή επανέναρχη της λειτουργίας του προσφέρουμε στη νεολαία, τους ευαισθητοποιημένους πολίτες, στον Πειραιά και κάθε επισκέπτη Έλληνα και ξένο τη δυνατότητα να ταξιδέψουν στην ιστορία και στη γνώση. Μέσα από τα εκθέματα του Αρχαιολογικού Μουσείου ο επισκέπτης έχει την ευκαιρία να αναπαραστήσει νοητικά το συλημένο απέραντο αρχαιολογικό

μουσείο που είναι ολόκληρη η πόλη του Πειραιά. Μια πόλη που κυριολεκτικά κάθεται πάνω στον θρόνο της ιστορίας της. Μια πόλη που κυριολεκτικά είναι ένας τύμβος αχανής των μνημείων της.

"Στον Πειραιά, κύριε Υπουργέ, αγαπάμε τα αρχαία. Πρέπει όμως και η Πολιτεία και ιδιαίτερα το Υπουργείο Πολιτισμού να βοηθήσουν σ' αυτό. Ο κόσμος αγανακτεί για την καθυστέρηση στις εργασίες ανάδειξης του Κονώνειου Τείχους στην Πειραιϊκή. Υπάρχουν πολλοί χώροι που μετά την αρχική ανασκαφή έχουν εγκαταλειφθεί στην τύχη τους και έχουν με-

τατραπεί σε εστίες ρύπανσης και μόλυνσης.

"Η επέκταση του Μουσείου, το Μουσείο στις Αρχαίες Αστικές Πύλες, η ανάδειξη του Κονώνειου Τείχους στην Πειραιϊκή και η αποκατάσταση των ανασκαφέντων και εγκαταλελειμμένων χώρων στην πόλη είναι δράσεις που απαιτούν την άμεση παρέμβασή σας, κύριε Υπουργέ. Και είμαστε έτοιμοι να συνδράμουμε με όλες μας τις δυνάμεις.

"Πάνω από όλα όμως ζητάμε την άμεση έναρξη των εργασιών αποκατάστασης του Δημοτικού Θεάτρου της πόλης. Ζητάμε επίσης την αυστηρή τήρηση του χρονοδιαγράμματος ολοκλήρωσης των εργασιών".

Ο πρόεδρος και τα μέλη του Δ.Σ. του Συλλόγου «Φίλοι του Αρχαιολογικού Μουσείου Πειραιά» σε μια αναμνηστική φωτογραφία με τον υπουργό Πολιτισμού κ. Μιχ. Λιάπη κατά τα εγκαίνια επαναλειτουργίας του Μουσείου. Διακρίνονται επίσης ο Αντιπρόεδρος της Βουλής κ. Αναστ. Νεράντζης, οι βουλευτές Πειραιά κ.κ. Βασ. Μιχαολιάκος και Παναγ. Μελάς, ο δήμαρχος κ. Παναγ. Φασούλας και ο πρόεδρος της ΔΕΠΕΠ κ.Στ. Μπρατσόλης.

ΤΑ ΜΑΚΡΑ ΤΕΙΧΗ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΣΕΛ. 7)

νός μνημείου με το οποίο, όπως λέει, συνδέονται οι πιο λαμπρές μνήμες της στρατιωτικής και της πολιτικής ιστορίας". Η συνέχεια δίνει την αίσθηση του *deja vu*. Η Γεν. Γραμματεία του Πολέμου κάνει τη δουλειά της, σχεδιάζει την παράκαμψη και στέλνει τον προϋπολογισμό της δαπάνης (3.900 δρχ.). Ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα για μας είναι η δεύτερη επιστολή του υπουργού, που απευθύνεται στον βασιλιά. Στην επιστολή επισημαίνονται δύο πράγματα. Το πρώτο είναι ότι ο προϋπολογισμός της δαπάνης που σύμφωνα με το Υπουργείο Πολέμου θα έπρεπε να αναληφθεί από το Εκκλησιαστικό ταμείο, περιελάμβανε πέρα από τα επι πλέον είκοσι ή τριάντα μέτρα της παράκαμψης, ολόκληρο το κόστος κατασκευής των 400 μ. Το δεύτερο και πιο ενδιαφέρον σημείο είναι η πληροφορία ότι η χάραξη της οδού Πειραιώς ακολούθησε ακριβώς -και τούτο όχι τυχαία- την πορεία του τείχους. Όπως λέει κλείνοντας το γράμμα του ο Ρίζος Νερουλός *"Outre cela, je suis persuade, que le ministre de la guerre lui-meme le trouvera assez juste, qu'il soit charge de cette petite depense* (για τα επιπλέον 20-30 μ. της παράκαμψης), *s'il se rappelle, combine de milliers il a*

epargne, en construisant le reste du chemin sur les fondements de l'ancien mur (πέραν τούτου είμαι πεπεισμένος ότι ο υπουργός του Πολέμου θα θεωρήσει δίκαιο να αναλάβει αυτή τη μικρή δαπάνη, εάν θυμηθεί πόσες χιλιάδες εξοικονόμησε κατασκευάζοντας τον υπόλοιπο δρόμο πάνω στα θεμέλια του αρχαίου τείχους).

Η τύχη των αρχαίων είχε, ωστόσο, ήδη κριθεί. Ο αγώνας τότε -όπως και τώρα- θα είναι άνισος και ο νέος, ρομαντικός και φιλόδοξος μονάρχης, παρά την ευαισθησία του στα αιτήματα των αρχαιολόγων, υποκύπτει στην επιχειρηματολογία των αριθμών (για το κόστος και τον χρόνο) των τεχνοκρατών. Με τη βασιλική απόφαση (υπογραφή Armandsparg) τα μεν αρχαία χαρακτηρίζονται *"μικρά και ασήμαντα"* και η διατήρησής των κρίνεται ότι *"δεν έχει ποσώς αναλογίαν, μήτε με την απαιτούμενη διακοπήν τής ευθυγραμμίας, μήτε με την έντεύθεν αναγκαίως προκύπτουσαν σημαντικήν δαπάνην"*. (εικ.4).

Δεν ξέρουμε ποιο ήταν το τμήμα του τείχους που αποτέλεσε το αντικείμενο εκείνης της αλληλογραφίας. Αναμφίβολα ανήκε στο βόρειο τείχος, ενώ η παρουσία στο σχέδιο, περί τα 340 μ. δυτικά, μιας γέφυρας κάνει πιθανή (η

οριστική διευθέτηση της κοίτης του Κηφισού χρονολογείται μόλις επί Τρικούπη) την τοποθέτησή του στο Μοσχάτο. Δεν είναι ωστόσο αυτό που κυρίως ενδιαφέρει.

Αλλα έργα ακολούθησαν και τα Μακρά Τείχη (βόρειο και νότιο) συνέχισαν έκτοτε σιγά - σιγά αλλά ασταμάτητα να τεμαχίζονται, να τρυπιούνται, να μεταφέρονται ή στην καλύτερη περίπτωση να εξαφανίζονται πάλι όπως εμφανίστηκαν, κάτω από την ασφάλτο ή μέσα στα θεμέλια των οικοδομών. Η οθωνική ιστορία που διηγηθήκαμε δεν προσέφερε κάτι καινούργιο, εκτός από την επιβεβαίωση της αιώνιας επανάληψης κάποιων καταστάσεων που δίνουν στον τόπο αυτή τη χαρακτηριστική, απελπιστική εικόνα της στασιμότητας, της παραίτησης από τα μεγάλα σχέδια και τους φιλόδοξους προγραμματισμούς, όπως υπήρξαν αυτοί που οδήγησαν στην καμιά φορά τρελή -αλλά πόσο δημιουργική - πορεία της την αθηναϊκή δημοκρατία.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΤΑΪΝΧΑΟΥΕΡ

Σημ.: Θα ήθελα να ζητήσω συγγνώμη από τους αναγνώστες για την τελείως *"ανοίκεια"* γραφή του ονόματος του γραφέα Εξηκία στη λεζάντα του άρθρου στο περασμένο τεύχος του περιοδικού.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Το μήνυμα της Σταυρικής Θυσίας

ΤΗΣ ΑΝΝΑΣ ΠΑΤΕΣΤΗ

Κάθε χρόνο τέτοια εποχή, όταν δηλαδή η άνοιξη παίρνει τη σκυτάλη από τον χειμώνα, το κορυφαίο γεγονός για όλους τους χριστιανούς είναι η Σταύρωση και η Ανάσταση του Κυρίου. Παρακολουθούμε με κατάνυξη την κορύφωση του Θείου Δράματος, που λαμβάνει χώρα όλη τη Μεγάλη Εβδομάδα και αυτό είναι κάτι πολύ σημαντικό για κάθε πιστό. Το σημαντικότερο όμως είναι να αναλογιστούμε το νόημα που η αναπαράσταση αυτών των στιγμών έχει στη δική μας ζωή.

Η Σταυρική Θυσία και στη συνέχεια η Ανάσταση έχει διπλό νόημα. Συμβολίζει αφ' ενός τη νίκη του Θεανθρώπου απέναντι στον θάνατο, όπου και στηρίζεται το δόγμα της χριστιανικής θρησκείας, και αφ' ετέρου την αυταπάτηση του Ιησού στην ανθρώπινη πλευρά του, ο οποίος θυσιάστηκε για να λυτρώσει τους ανθρώπους από το προπατορικό αμάρτημα, διδάσκοντας συνάμα το "αγαπάτε αλλήλους" σε ολόκληρη την ανθρωπότητα.

Αυτή τη δεύτερη διάσταση της Σταυρικής Θυσίας θα προσπαθήσουμε να προσεγγίσουμε και κυρίως τη σημασία και τις

διαστάσεις που παίρνει στη σύγχρονη κοινωνία. Έχοντας μπει για τα καλά στην Τρίτη χιλιετία, κάνοντας μια γρήγορη αναφορά στα μεγάλα βήματα της ανθρωπότητας, συνηθίζουμε να λέμε ότι ζούμε σε μια εποχή τεχνοκρατική και ορθολογιστική. Η επιστήμη μπήκε στην καθημερινή μας ζωή. Η προσφορά υπηρεσιών παντός είδους μεγάλωσε όσο ποτέ στο παρελθόν. Κάναμε τα σπίτια μας πολυώροφα, άνετα, γεμάτα μηχανικές εξυπηρετήσεις, αλλά χάσαμε τη γειτονιά, τον πλησίον, την επικοινωνία, τη συντροφικότητα και έτσι γίναμε εν πολλοίς ατομικιστές, ωφελιμιστές. Λίγο νοιαζόμαστε για τους συνανθρώπους μας και τις περισσότερες φορές αδιαφορούμε και δεν νιώθουμε καν άσχημα αν προκαλέσαμε ακόμη και πόνο στον πλησίον.

Μοναδικός μας στόχος η ατομική μας ευδαιμονία. Και όλα αυτά γιατί φύγαμε μακριά από τον Χριστό. Μπορεί άραγε ο άνθρωπος να είναι ευτυχισμένος με όλα όσα κατέχει αν του λείπει η αγάπη, η ανθρωπιά, η αλληλεγγύη; Νομίζω πως όχι, διότι ευτυχία χωρίς ανθρώπινες σχέσεις, χωρίς αγάπη και συμπόνια για τον πλησίον δεν υπάρχει.

Από την κλασική κιόλας αρχαιότητα οι άνθρωποι έδιναν μεγάλη σημασία στην έννοια της κοινωνίας. Ο Αριστοτέλης, στο κλασικό πλέον εδάφιο των "Πολιτικών", αναφέρει πως: "ο άνθρωπος φύσει πολιτικόν ζώον, και ο άπολις διά φύσιν και ου διά τύχην ήτοι φαύλος εστί, ή κρείττων ή άνθρωπος". Βλέπουμε λοιπόν ότι ο άνθρωπος ζει μέσα στο σύνολο, όχι για να δείξει την ανωτερότητά του, αλλά για να συμμετέχει στα κοινά και έτσι πρέπει να βλέπει τους άλλους ως συνεργάτες και όχι ως ανταγωνιστές. Διότι αν βλέπει τους συνανθρώπους του ως ανταγωνιστές, τότε φθείρεται ψυχικά και απομακρύνεται από αυτό που μας διδάσκει ο Ιησούς με τη Σταυρική του Θυσία.

Σήμερα που ζούμε τη ζωή που αναφέραμε, βλέπουμε πόσο αναγκαίο και επίκαιρο είναι το δίδαγμα της Σταυρικής Θυσίας. Θα ήταν βέβαια ουτοπία να ισχυριστεί κάποιος ότι είναι δυνατό να δώσουμε την ίδια τη ζωή μας για τη σωτηρία του συνανθρώπου μας και σίγουρα αυτή η προσέγγιση το μόνο που θα κατάφερνε θα ήταν να μας κάνει να βλέπουμε τη Σταυρική Θυσία ως κάτι το τελείως απόμακρο.

Αυτό που θα πρέπει να έχουμε ως δίδαγμα είναι ότι η Σταυρική Θυσία στέκεται μπροστά μας σαν ορόσημο του ενδιαφέροντος για τον συνάνθρωπό μας. Δεν έχει ιδιαίτερη σημασία ποιον τρόπο θα βρει ο καθένας για να εκδηλώσει έμπρακτα το ενδιαφέρον του για να βοηθήσει τον συνάνθρωπό του, για να σταθεί στο πλάι του τη δύσκολη στιγμή και, κυρίως, για να τον αντιμετωπίσει ως συνεργάτη και όχι ως ενδυνάμει εχθρό. Σημασία έχει να το πράξει.

Με ορόσημο λοιπόν τη Σταυρική Θυσία, ας κάνουμε μια προσπάθεια να απαγκιστρωθούμε από τα γρανάζια της καταναλωτικής κοινωνίας, έχοντας ως πρότυπο τη μορφή και τη διδασκαλία του Ιησού και την παραβολή του Καλού Σαμαρείτη. Προσπάθειά μας συνεχής θα πρέπει να είναι το πώς θα φύγουμε από το ένα άκρο που είναι ο ατομικισμός και θα πάμε όσο το δυνατόν πλησιέστερα στο άλλο που είναι η αγάπη, η βοήθεια, η συμπόνια, η συνεργασία με τους συνανθρώπους μας.

Σίγουρα δεν πρόκειται για κάτι εύκολο ή απλό, γιατί είμαστε άνθρωποι με τις αδυναμίες μας, δεν είναι όμως ακατόρθωτο. Χρειάζεται πολλή προσπάθεια, πιστεύω όμως πως αν προσπαθήσουμε θα το επιτύχουμε και μόνο τότε θα είμαστε πραγματικά ευτυχείς.

ANNA ΠΑΤΕΣΤΗ

Βράβευση του κ. ΓΙΑΝΝΗ ΠΟΛΥΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΥ απο την Ακαδημία Αθηνών

Ο κ. Γιάννης Πολυχρονόπουλος ενώ παραλαμβάνει το βραβείο από τον πρόεδρο της Ακαδημίας κ. Κωνσταντίνο Δρακάτο

Ο ΚΥΡΙΟΣ Γιάννης Πολυχρονόπουλος βραβεύθηκε για δεύτερη φορά από την Ακαδημία Αθηνών. Είναι ο μόνος Πειραιώτης που πέτυχε τέτοια τιμητική διάκριση.

Η πρώτη φορά ήταν το 1992 για τη σημαντική κοινωνική του προσφορά στην προστασία του περιβάλλοντος και για τις φιλοκερδείς του προσπάθειες προς αποκατάσταση του Μουσείου της Φιλικής Εταιρείας στην Οδησό και τη δεύτερη φορά, στις 13 Φεβρουαρίου 2008, για τις υπηρεσίες του προς την Ακαδημία. Το βραβείο παρέλαβε από τον πρόεδρο της Ακαδημίας Αθηνών κύριο Κωνσταντίνο Δρακάτο.

Μεταξύ των άλλων βραβεύθηκαν την ίδια ημέρα οι εφοπλιστές κ.κ. Παναγιώτης Τσάκος και Σίμος Παληός, καθώς και η χήρα Μαυρομιχάλη, σύζυγος του τέως υπηρεσιακού πρωθυ-

πουργού, η οποία διέθεσε την περιουσία της για τους σκοπούς της Ακαδημίας Αθηνών.

Ο κ. Γιάννης Πολυχρονόπουλος έχει βραβευθεί επίσης από δεκάδες συλλόγους και πολλούς κοινωνικούς φορείς, καθώς και πολιτειακές, πολιτικές και εκκλησιαστικές αρχές (ελληνικές και ξένες) για την προσφορά του είτε σε κοινά είτε στη σύσφιξη των σχέσεων μεταξύ Ελλάδος και άλλων κρατών.

Διατηρεί στον Πειραιά όμιλο εταιρειών σχετικών με την προστασία του θαλάσσιου και βιομηχανικού περιβάλλοντος (τον παλαιότερο στο είδος του), καθώς και με τη ναυτιλία.

Στόχοι του είναι η αειφόρος ανάπτυξη, η επέκταση και αναβάθμιση σε ποιότητα των επιχειρήσεών του, βάση των διεθνών προδιαγραφών, ως και η πολιτιστική και πολιτισμική προβολή του Πειραιά.

Αρχαιολογικό «Πανόραμα» από την Ελλάδα και τον κόσμο

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΚΩΣΤΗΣ ΜΑΝΩΛΑΚΗΣ

ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ ΣΤΗ ΛΑΡΙΣΑ ΚΡΥΜΜΕΝΟ ΓΙΑ ΑΙΩΝΕΣ

Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ Λάρισα ανακτά το ιστορικό παρελθόν της: Μέσω ενός μακροπρόθεσμου προγράμματος που ξεκίνησε από το 1981 αποκαλύφθηκε ένα εκπληκτικής ομορφιάς θέατρο 10.000 θέσεων, το οποίο ήταν κρυμμένο κάτω από πολυκατοικίες και άλλα κτίσματα.

- Η ΕΠΙΧΩΣΗ του θεάτρου πιθανόν να προήλθε από τον μεγάλο σεισμό του 1868. Μετά την απελευθέρωση της Θεσσαλίας κτίστηκαν σ' αυτή τη θέση ισόγεια κτίσματα με ρηχές θεμελιώσεις, τραυματίζοντας τα μάρμαρα με τους βόθρους τους.

- ΣΤΗ δεκαετία του 1960 κτίστηκαν πολυκατοικίες. Το 1968 εντοπίστηκε ένα τμήμα του κοίλου του θεάτρου αλλά η οικοδόμηση συνεχίστηκε με αποτέλεσμα να ταφούν τα μαρμάρια εδώλια που βρέθηκαν. Χρειάστηκαν μεγάλης κλίμακας απαλλοτριώσεις (19 ακινήτων) για να ξεκινήσει.

ΑΝΑΤΡΕΠΟΝΤΑΙ ΤΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΤΗΣ ΠΕΛΛΑΣ

- ΕΝΑ νεκροταφείο της 3ης χιλιετίας π.Χ. που έφερε στο φως η σκαπάνη του καθηγητή αρχαιολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Ι. Μ. Ακαμάτη ανατρέπει τα δεδομένα για το παρελθόν της Πέλλας.

- ΜΕΧΡΙ σήμερα η ίδρυση της Πέλλας ετοποθετείτο περίπου στο 320 π.Χ. Η διάνοιξη των οδικών αρτηριών του αρχαιολογικού χώρου της πόλης έγινε η αιτία για την ανακάλυψη του μεγάλου προϊστορικού νεκροταφείου. Άλλοι τάφοι ήταν περικλειστοί με πέτρες και άλλοι με λακκοειδή ανοίγματα οριοθετημένα με λίθους.

- ΦΑΙΝΕΤΑΙ ότι ένας αδιευκρίνιστος αριθμός τάφων έχει διαταρα-

χθεί από τα οδοστρώματα και από δραστηριότητες για την οικοδόμηση της Πέλλας των ιστορικών χρόνων.

- ΓΙΑ τις κατασκευές χρησιμοποιήθηκαν ασβεστολιθικοί λίθοι από το περιβάλλον του νεκροταφείου. Το ίδιο υλικό χρησιμοποιήθηκε και στα κτήρια των ιστορικών χρόνων. Οι τάφοι είναι ατομικοί. Εκτιμήσεις αναφέρουν ότι μεγάλο τμήμα του νεκροταφείου βρίσκεται κάτω από οικοδομικά τετράγωνα της αρχαίας πόλης, που υπολογίζονται σε οκτώ και τα οποία δεν έχουν ερευνηθεί.

ΠΕΡΙΔΕΡΑΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΒΟΛΟ ΕΞΕΤΑΖΟΝΤΑΙ ΓΙΑ ΝΑ ΤΕΚΜΗΡΙΩΘΕΙ ΑΝ Η ΑΡΓΟΝΑΥΤΙΚΗ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΉΤΑΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ Ή ΜΥΘΟΣ

- ΧΙΛΙΕΣ ψηφίδες περιδεραιών που βρέθηκαν στον Βόλο με μια πρώτη έρευνα που έγινε στα εργαστήρια του Λούβρου, αποδεικνύουν ότι ο χρυσός που χρησιμοποιήθηκε ήταν ποταμίσιος. Τον ερχόμενο Ιούνιο αναμένεται να γίνει μια δεύτερη έρευνα, κατά την οποία θα συνεξετασθούν και δείγματα χρυσών αντικειμένων από τη Γεωργία.

- ΠΟΤΑΜΙΣΙΟΣ χρυσός υπάρχει και στην Κασπία όπου τοποθετείται

η Κολχίδα, η πατρίδα της Μήδειας. Επειδή όμως και στον Βόλο υπάρχουν ποτάμια, όπως ο Γαλλικός ποταμός, πρέπει να ολοκληρωθεί και η δεύτερη έρευνα για να μιλήσει κανείς με βεβαιότητα.

- ΤΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ του Βόλου χρονολογούνται, με βάση τις ραδιοχρονολογήσεις του "Δημόκριτου", στο τέλος 15ου αιώνα π.Χ. μέχρι το τέλος του 14ου αιώνα π.Χ.

- ΤΟ ΑΝΑΚΤΟΡΙΚΟ κέντρο της μυθικής Ιωλκού είναι στον λόφο ανατολικά του Διμηνίου όπου έχουν ανασκαφεί δύο μέγαρα: ένα διοικητικό και ένα θρησκευτικό κέντρο. Ίσως η πόλη εκτεινόταν και από τις δύο πλευρές της "Ιώλκας", της βαθιάς αύλακος στη συμβολή των ποταμών Ξεριά (Αναύρου) και Σεσηλιώτη και είχε λιμάνι. Η ανασκαφή στο Διμήνι θα συνεχιστεί, ώστε να εντοπισθεί το αρχείο με τις πινακίδες για την άντληση πληροφοριών.

ΝΕΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΣΤΟ ΚΑΣΤΡΙ ΣΥΡΟΥ

- ΕΝΑΣ τρίτος οχυρωματικός περίβολος ήρθε στο φως από την αρχαιολογική σκαπάνη το 2007, αποδεικνύοντας ότι το Καστρί Σύρου στην αρχαιότητα διέθετε ένα τριπλό οχυρωματικό σύστημα, που συνέβαλε ώστε να μείνει άτρωτο από εξωτερικό εχθρό.

Καστρί Σύρου

- Ο ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΣ κ. Βασίλειος Πετράκος, γενικός γραμματέας της Αρχαιολογικής Εταιρείας, παρουσιάζοντας τα νέα ευρήματα επισήμανε ότι: "Το τείχος αποτελούσε εξαρχής μέρος της όλης οχύρωσης και το τελευταίο σημείο αμύνης σε περίπτωση εξωτερικής προσβολής του οικισμού. Από την ανασκαφή προκύπτει ότι ο εσωτερικός του τείχους χώρος ήταν στεγασμένος και σε χρήση ως τη στιγμή της εγκατάλειψης του οικισμού. Τα οστά των αιγοειδών και τα θαλάσσια όστρεα δείχνουν ότι ο χώρος χρησίμευε και ως ενδιαίτημα προσώπων που είχαν και κάποια ειδικά καθήκοντα να κατοπτεύουν την περιοχή έως τον ορίζοντα".

- Η κ. ΜΑΡΘΑΡΗ, έφορος Αρχαιοτήτων Κυκλάδων, χρονολογεί την κατασκευή των τειχών περί το 2.300 π.Χ. σύμφωνα με τα κεραμικά ευρήματα. Δεν υπάρχουν ίχνη εξωτερικής επιδρομής παρά μόνον ίχνη της φθοράς του χρόνου.

ΚΙΝΔΥΝΕΥΟΥΝ ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ ΑΛΛΙΑΝΟΙ ΝΑ ΠΝΙΓΟΥΝ ΑΠΟ ΤΟ ΦΡΑΓΜΑ ΓΙΟΡΝΤΑΝΛΙ

- ΤΑ ΦΗΜΙΣΜΕΝΑ λουτρά της ρωμαϊκής αρχαιότητας, ένα από τα καλοδιατηρημένα οικιστικά σύνολα της περιοχής της Περγάμου, κινδυνεύουν να ταφούν κάτω από τόνους νερού (το ύψος του οποίου μπορεί να ανέλθει στα 17 μέτρα), από το φράγμα Γιορντανλί. Η πίστωση χρόνου που δόθηκε στους Τούρκους αρχαιολόγους από τους κατασκευαστές για τη διενέργεια ανασκαφών δεν ήταν αρκετή για τη σωτηρία τους.

- ΟΙ ΑΛΛΙΑΝΟΙ βρίσκονται 18 χιλιόμετρα βορειοανατολικά της Περγάμου και ανασκάπτονται συστηματικά από το 1998. Τα ίχνη κατοίκησης τους ανάγονται στους προϊστορικούς χρόνους. Κατά την ελληνιστική περίοδο λειτουργούσε θεραπευτικό κέντρο (ένα από τα πιο σπουδαία της αρχαιότητας), ενώ στη ρωμαϊκή περίοδο επεκτείνονται και μετατρέπονται σε ιαματικά λουτρά. Πηγές αναφέρουν λεπτομέρειες για τον συνδυασμό μεθόδων θεραπείας από τα νερά που ανάβλυζαν με μεθόδους χειρουργικής. Έχει εντοπιστεί το κέντρο της πόλης, αλλά το μέγεθός της δεν

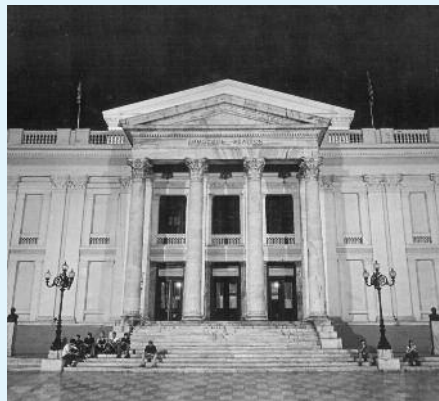
Αρχαίοι Αλλιανοί

μπορεί να προσδιοριστεί.

- ΠΡΕΠΕΙ να ληφθεί υπόψη ότι στην Πέργαμο λειτουργούσε το περίφημο Ασκληπιείο, όπου έδρασε ο φημισμένος ιατρός της αρχαιότητας, ο Γαληνός. Μαζί με κτήρια που είχαν ιατρική χρήση έχουν βρεθεί Νυμφαία, εκπληκτικά ψηφιδωτά, αγάλματα Νυμφών και του Ασκληπιού, ιατρικά εργαλεία κ.ά. Τα λου-

τρά εξακολουθούσαν να χρησιμοποιούνται και κατά τη βυζαντινή περίοδο.

- ΟΙ ΠΙΕΣΕΙΣ της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ύστερα από αλληπάλληλες ερωτήσεις Ελλήνων ευρωβουλευτών, έπεσαν στο κενό. Οι Τούρκοι στο όνομα της λειψυδρίας, καταστρέφουν ένα σπουδαίο αρχαιολογικό χώρο.

ΟΙ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

ΜΙΑ αδικαιολόγητη βραδύτητα παρατηρείται στην έναρξη των εργασιών για την αποκατάσταση του Δημοτικού Θεάτρου, του εμβληματικού αυτού για τον Πειραιά κτηρίου, που έχει συνδεθεί άμεσα, στην πορεία 120 και πλέον ετών, με την καλλιτεχνική και -

ευρύτερα - την πολιτιστική ζωή της πόλης μας. Ενώ είχε εξαγγελθεί ότι επίκειται η έναρξη των εργασιών, εφόσον ολοκληρώθηκε η απαιτούμενη διαδικασία (αξιολόγηση προσφορών, ανάδειξη αναδόχου κλπ.), μέχρι σήμερα δεν έχουν αρχίσει. Και η απαράδεκτη αυτή καθυστέρηση έχει οπωσδήποτε ανάλογες επιπτώσεις στην όλη κατάσταση του μνημειακού κτηρίου, που έχει χαρακτηριστεί επικίνδυνη.

- ΟΙ Πειραιώτες δικαιολογημένα ανησυχούν. Τόσο το υπουργείο Πολιτισμού όσο και ο Δήμος οφείλουν τις αναγκαίες εξηγήσεις. Και το κυριότερο: Πρέπει το ταχύτερο να προχωρήσουν στην έναρξη των εργασιών για την αποκατάσταση του Θεάτρου, ώστε μέσα στις προβλεπόμενες από το χρονοδιάγραμμα προθεσμίες να έχουν ολοκληρωθεί αυτές και να μπορέσει επιτέλους το Δημοτικό Θέατρο - το οποίο κυριολεκτικά "αργεί" επί δέκα ολόκληρα χρόνια - να επαναιειτουργήσει.

ΜΙΑ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΣΑ ΕΚΔΟΣΗ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΗΣ κ. ΛΙΛΙΑ ΜΠΕΛΟΥΔΟΣΟΒΑ «ΤΟ ΓΕΝΟΣ ΤΩΝ ΠΕΤΡΟΚΟΚΚΙΝΩΝ» ΣΤΗΝ ΑΙΘΟΥΣΑ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΒΟΥΛΗΣ

ΜΕ την ευγενή χορηγία του προέδρου του Συλλόγου μας κ. **Γιάννη Πολυχρονόπουλου** και τη στήριξη του Κρατικού Αρχείου της Οδησσού εκδόθηκε το βιβλίο της διευθύντριας του Αρχείου κ. **Λίλια Μπελουόσοβα** "Το γένος των Πετροκόκκινων", που αναφέρεται στην ομώνυμη ξακουστή οικογένεια από τη Χίο, η οποία έζησε και μεγαλούργησε στις παρευξείνιες περιοχές της Ρωσικής Αυτοκρατορίας τον 19ο αιώνα και στις αρχές του 20ου – μια περιοχή με επίκεντρο την ιστορική Οδησό, πόλη αδελφοποιημένη με τον Πειραιά (Ας σημειωθεί ότι η οικογένεια Πετροκόκκινου διατηρούσε πάντα στενές σχέσεις με την πόλη μας).

- Πρόκειται για μια εξαιρετική και ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα έκδοση, που δικαίως χαρακτηρίστηκε "ως ερευνητικό και συγγραφικό θαύμα" και η οποία παρουσιάστηκε σε ειδική εκδήλωση, στην κατάμεστη από εκλεκτό κόσμο αίθουσα της Παλαιάς Βουλής. Για το σπουδαίο αυτό βιβλίο μίλησαν, εκτός από τη συγγραφέα, οι κ. κ. Στεφ. Φασουλάκης, καθηγητής Πανεπιστημίου, Βαλέριος Τσίμπουχ, πρέσβης της Ουκρανίας στην Ελλάδα, Παντελής Βρούλης, δήμαρχος Χίου και ο κ. Γιάννης Πολυχρονόπουλος.

- "Το πόνημα της συγγραφέως Λίλια Μπελουόσοβα και η παρουσίασή του σήμερα - είπε, μεταξύ άλλων, στην ομιλία του, ο κ. Πολυχρονόπουλος - αποτελεί για μένα αφορμή για ένα ακόμη ταξίδι στην πανέμορφη Οδησό. Μια πόλη που από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 επισκέπτομαι τακτικά. Μια πόλη με πολλούς κρυμμένους θησαυρούς που έχουν αναφορά σε σημαντικές χρονικές περιόδους της Ελλάδας και σε ελληνικές οικογένειες, οι οποίες μεγαλούργησαν σε όλους τους τομείς και με την προσφορά τους κατέκτησαν και διατηρούν μέχρι τις ημέρες μας τον τίτλο του ευεργέτη σε όλες τις χώρες που δραστηριοποιήθηκαν και, βεβαίως, στην Ελλάδα.

"Ξέρετε, στα παλιά λημέρια του ελληνοισμού και ιδιαίτερα σε αυτά της Ο-

Από την παρουσίαση του βιβλίου της κ. Λ. Μπελουόσοβα στην αίθουσα της Παλαιάς Βουλής.

δησσού, στο λημέρι της Φιλικής Εταιρείας, στα λημέρια της Χιώτικης και όχι μόνον... παροικίας, πιστεύω ότι η ελληνική καρδιά συνεχίζει να χτυπά. Ίσως κάποιος να θεωρήσει ουτοπική μια τέτοια σκέψη, όμως, σας διαβεβαιώνω πως δεν είναι. Και ξέρετε γιατί δεν είναι; Γιατί, όσο κρατάμε ζωντανή την ιστορία μας, όσο υπάρχουμε και ταξιθεύουμε... αφήνουμε ένα ζωντανό, ένα ενεργό αποτύπωμα στον χρόνο και στον τόπο, εν προκειμένω στην Οδησό".

- Και αφού αναφέρθηκε στη δράση και την προσφορά της οικογένειας Πετροκόκκινου, ο κ. Πολυχρονόπουλος κατέληξε ως εξής: "Επιτρέψτε μου να σας μεταφέρω κάτι που διάβασα πριν από μερικά χρόνια σε ένα αφιερωματικό δημοσίευμα για την Οδησό: "Η Οδησός είναι η πόλη των ονείρων κάθε αλαφιασμένου, καθενός που σέβεται τον τόπο, την αρχιτεκτονική, την αισθητική, τη συμπίεση της ύλης με το πνεύμα, της ανθρώπινης δραστηριότητας με την ίδια τη φύση. Είναι απορίας άξιον πως οι Έλληνες δεν την επισκέπτονται, την πόλη αυτή της ερωτικής εκστάσεως και αγγελοσύνης, την πόλη στην οποία διέπρεψε ο ελληνοισμός, την πόλη η οποία χρωστάει το όνομά της στους αρχαίους Μιλησίους... Την πόλη που κατάφερε να συνδυάσει την κουλτού-

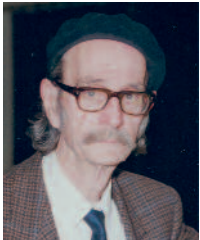
ρα με το εμπόριο, να συμφιλιώσει τους εφοπλιστές με τους ποιητές, την πόλη που συμβαίνουν όλα. Την Οδησό για την οποία ο Πούσκιν εξεστόμισε την περιφνημη φράση του "Εδώ αναπνέει κανείς ολόκληρη την Ευρώπη".

- "Μπορούμε να διατηρήσουμε ζωντανή την ελληνική ταυτότητα; Μη βιαστείτε να χαρακτηρίσετε τούτη δω τη φωνή που ακούτε ως εθνικιστική κορώνη. Δεν πρόκειται περί αυτού. Για αγάπη μιλώ, αναφερόμενος στους τόπους που κάποιοι πρόγονοί μας άφησαν το έντονο στίγμα τους και έγραψαν τη δική τους ιστορία. Αν επιμένουμε να γυρνάμε την πλάτη στην ιστορία, ίσως κάποια στιγμή να μας τιμωρήσει. Η εσωστρέφειά μας, όμως, σίγουρα σήμερα μας κοιτά ειρωνικά. Κι όσο εμείς επικεντρώνουμε το ενδιαφέρον μας στην όποιες μορφής σκανδαλογία, χάνουμε πολύτιμο χρόνο από τα αρώματα, τη δύναμη, το πάθος, τη δημιουργία, την ιστορία, το παρόν και το μέλλον ενός ελληνοισμού που ακόμη κι αν δεν βρίσκεται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος, συνεχίζει να παράγει γνώση, πολιτισμό, παιδεία, πλούτο. Αξίζει να γυρίσουμε την πλάτη σε όλα αυτά; Εγώ πιστεύω πως όχι!".

ΠΕΙΡΑΪΚΟ ΠΕΡΙΣΚΟΠΙΟ

Έφυγε ο ποιητής Κώστας Θεοφάνους

**Μια διακεκριμένη φυσιογνωμία
της Πειραιϊκής Πνευματικής Ζωής**

ΕΦΥΓΕ από τη ζωή σε ηλικία 89 ετών ο **Κώστας Θεοφάνους**, μία από τις πλέον διακεκριμένες μορφές της πειραιϊκής πνευματικής ζωής και κηδεύθηκε με ειλικρινείς εκδηλώσεις βαθύτατης θλίψης από τον ιερό ναό του Νεκροταφείου Παλαιού Φαλήρου, στο οποίο και ενταφιάστηκε. Στην νεκρώσιμη ακολουθία παρέστησαν ο βουλευτής Πειραιά κ. Θ. Δρίτσας, ο νομάρχης κ. Γιάννης Μίχας, ο γεν. γραμματέας της Νομαρχίας κ. Αντωνάκος, οι τ. δήμαρχοι Πειραιά κ.κ. Γιάννης Παπασπύρου και Στέλιος Λογοθέτης, ο τ. βουλευτής κ. Μαν. Μπεντενιώτης και το σύνολο - σχεδόν - του πνευματικού κόσμου της πόλης μας.

• ΤΟΝ Κώστα Θεοφάνους αποχαιρέτησαν ο πρόεδρος της "Φιλολογικής Στέγης" κ. Γιάννης Χατζημανωλάκης, εκ μέρους όλων των πειραιϊκών πολιτιστικών σωματείων, ο στενός προσωπικός του φίλος κ. Σπυρ. Κουσουρής, ο τ. δήμαρχος Πειραιά κ. Γιάν. Παπασπύρου, με την ιδιότητα του επιτίμου προέδρου της "Πανελληνίας Οργάνωσης Αγωνιστών Εθνικής Αντίστασης" (Π.Ο.Α.Ε.Α.) και ένας ακόμη εκπρόσωπος της οργάνωσης αυτής (ο κ. Πριόβολος), ενώ η ηθοποιός κ. Ελευθ. Χατζηδούλη απήγγειλε ένα ποίημά του. Στη σορό του κατατέθηκαν πολλοί στέφανοι, μεταξύ των οποίων της Νομαρχίας, του δημάρχου Πειραιά, της "Π.Ο.Α.Ε.Α.", του "Πειραιϊκού Συνδέσμου" και της "Φιλολογικής Στέγης Πειραιώς".

• Ο ΚΩΣΤΑΣ Θεοφάνους είχε γεννηθεί το 1919 στη Σμύρνη και μετά τη Μικρασιατική καταστροφή του 1922 ακολούθησε τη μοίρα όλων των κατατρεγμένων της Ιωνίας που κατέφυγαν στην ελεύθερη Ελλάδα. Μικρό παιδί εγκαταστάθηκε στον Πειραιά, όπου έζησε συνεχώς ως το τέλος της ζωής του, με ενεργό ανάμειξη στα τοπικά πολιτιστικά "δρώμενα". Στην κατοχή πήρε μέρος στην Εθνική Αντίσταση και επανειλημμένα έθεσε σε κίνδυνο τη ζωή του. Μεταπολεμικά - και μετά την ολοκλήρωση των ανωτέρων σπουδών του στο Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών - υπηρέτησε ως καθηγητής της Γαλλικής στη μέση εκπαίδευση, αρχικά την ιδιωτική και αργότερα τη δημόσια, από την οποία και συνταξιοδοτήθηκε. Συγχρόνως ασχολήθηκε με τα γράμματα, για να διακριθεί τελικά ως ποιητής, τεχνοκριτικός και μεταφραστής, με έργο σημαντικό και πολύπλευρο που του έδωσε μια ξεχωριστή θέση στη σύγχρονη ελληνική Γραμματεία. Κυριότερα από τα έργα του είναι οι ποιητικές συλλογές "Ποιήματα", "Στον αστερισμό του Καρκίνου", "Φωτεινές διαβάσεις", "Έτος πρώτο", "Το νήμα της ψυχής μου", "Κύκλοι επάλληλοι", το χρονικό "Η Εθνική Αντίσταση στον Πειραιά", καθώς και τα πολλά μελετήματά του για την καλλιτεχνική ιστορία του Πειραιά με σπουδαιότερο το τελευταίο "Οι Εικαστικές τέχνες στον Πειραιά 1884-2004", που υπήρξε και το "κύκνειο άσμα του". Η μεταφραστική του εργασία καλύπτει συνολικά 17 τόμους, με έργα - μεταξύ άλλων - Β. Ουγκό, Μπαλζάκ, Τσέχωφ, Μωρούα κ.ά.

• ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ με το σημαντικό έργο του έντονη υπήρξε η παρουσία του Θεοφάνους και στον χώρο της συλλογικής πολιτιστικής δραστηριότητας, με ενεργό συμμετοχή σε τοπικές πνευματικές κινήσεις και προσπάθειες - και κυρίως στη "Φιλολογική Στέγη Πειραιώς", στο Διοικ. Συμβούλιο της οποίας μετείχε σχεδόν συνεχώς από το 1953 έως το 1985 και διετέλεσε γενικός γραμματέας και επανειλημμένα αντιπρόεδρος. Μετά την αποχώρησή του από το Δ.Σ. του απονεμήθηκε ο τίτλος του επιτίμου αντιπροέδρου, ενώ είχε ανακηρυχθεί και επίτιμος πρόεδρος της "Εταιρείας Γραμμάτων και Τεχνών Πειραιά". Ήταν επίσης τακτικό μέλος της "Εταιρείας Ελλήνων Λογοτεχνών".

ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΗ ΣΤΑΣΙΜΟΤΗΤΑ ΣΤΟ ΙΔΡΥΜΑ ΖΑΧΑΡΙΟΥ

ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΗ στασιμότητα επικρατεί ως προς το θέμα της αξιοποίησης της ακίνητης περιουσίας του *Ιδρύματος Ζαχαρίου* - και συγκεκριμένα του ημιτελούς κτηρίου στην Καστέλλα - εξαιτίας της αδιαφορίας, στη συγκεκριμένη περίπτωση, του προέδρου του Δ.Σ. του Ιδρύματος και δημάρχου Πειραιά κ. Παναγιώτη Φασούλα. Το γεγονός έχει προκαλέσει την αντίδραση πολλών μελών του Διοικ. Συμβουλίου και κυρίως του γενικού γραμματέα του Ιδρύματος κ. Κων/νου Κονιστή, ο οποίος, με την ιδιότητα του προέδρου του *Εξωραϊστικού Συλλόγου Καστέλλας*, απέστειλε στον κ. δήμαρχο επιστολή, στην οποία επισημαίνονται οι αδικαιολόγητες παραλείψεις που έχουν έως τώρα σημειωθεί, ενώ συγχρόνως καλείται, "εφόσον δεν έχει τον απαιτούμενο χρόνο να ασχοληθεί με το *Ίδρυμα*" να παραιτηθεί από τη θέση του προέδρου. "Η παραίτησή σας - τονίζεται μεταξύ άλλων στην επιστολή - θα συμβάλει θετικά στην αξιοποίηση και αποπεράτωση του κτηρίου - *"γιατί"* στην Καστέλλα". Συγχρόνως υπογραμμίζεται ότι "υπάρχουν αξιόλογα άτομα εντός και εκτός του Δ.Σ. που μπορούν να αναλάβουν τον ρόλο του προέδρου και να οδηγήσουν το *Ίδρυμα* στην αξιοποίηση και επίλυση του προβλήματος".

ΟΙ ΔΕΣΜΟΙ ΤΟΥ Γ. ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ ΜΕ ΤΟΝ ΠΕΙΡΑΙΑ

ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ προκαλεί στην πειραιϊκή κοινή γνώμη η πρόταση για μεταφορά των οστών του Γεωργίου Καραϊσκάκη από το Νέο Φάληρο - όπου υπάρχει και το μνημείο προς τιμήν του - στη γενέτειρά του, το Μαυρομάτης Καρδίτσας, που διατυπώθηκε πρόσφατα σε γνωστή πρωινή τηλεοπτική εκπομπή. Η πρόταση αυτή έρχεται σε αντίθεση με το πειραιϊκό δημόσιο αίσθημα διότι, όπως υποστηρίζεται, οι δεσμοί του Γ. Καραϊσκάκη - μιας από τις κορυφαίες μορφές του επαναστατικού αγώνα του 1821 - με τον Πειραιά είναι ισχυρότεροι από τους δεσμούς με τη γενέτειρά του, εφόσον έπεσε, αγωνιζόμενος για την ελευθερία, στο Νέο Φάληρο και έβαψε με το αίμα του τα χρώματα της πειραιϊκής γης. Συνεπώς κάθε σκέψη για μεταφορά των οστών του είναι ανεπιτρεπτή.